

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1991/13

Karar Sayısı : 1992/10

Karar Günü : 19.2.1992

R.G. Tarih-Sayı :17.11.1994-22114

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 3284 sayılı Yasa'nın 15. maddesiyle değişik 5434 sayılı Emekli Sandığı Yasası'nın 94/1-2 ve 99/1. maddelerinin Anayasa'nın eşitlik ilkesi ile ilgili 10. maddesine aykırı olduğu görüşüyle iptali istemidir.

I- OLAY

7.8.1986 gününde emekli olan sanık FŞ., emekli maaşını almayı sürdürürken babasından yetim aylığı bağlanması için TC. Emekli Sandığı'na başvurusu üzerine doldurduğu kimlik araştırma belgesinin "Emekli, dul ve yetim maaşı alıyorsa kurum ve emeklilik sicil no" sütununa (-) işareti koymak suretiyle gerçeğe aykırı beyanda bulunarak kendisine yetim aylığı bağlanmasını sağladığının, anlaşılması üzerine hareketine uyan TCK'nun 342/1, 31, 33. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle açılan kamu davasına ilişkin yargılama sırasında, Sosyal Sigortalar Kurumundan veya Bağ-Kur'dan emekli olanlara ayrıca yetim maaşı bağlanmasını engelleyen bir kural bulunmamasına karşın Emekli Sandığı'ndan emekli maaşı almakta olanlara ayrıca yetim maaşı bağlanmasını engelleyen 5434 sayılı TC. Emekli Sandığı Kanunu'nun 94/1-2 ve 99/1. maddelerinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu görüşüyle bu yasa kuralının iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A. İptali İstenen Yasa Kuralları

8.6.1949 gün 5434 sayılı TC. Emekli Sandığı Kanunu'nun iptali istenen, 7.5.1986 gün ve 3284 sayılı Yasayla değişik 94/1-2 maddesiyle 99/1. maddesi şöyledir:

1. "Madde 94- (Değişik 7.5.1986-3284/15 md.)

Bu kanunda belirtilen istisnalar dışında, iki yönden aylığa hak kazananların tercih ettikleri aylıkları, sandığa yazılı müracaatları takip eden aybaşından itibaren ödenir. Diğer aylıkları sürekli olarak kesilir.

Ancak, iki yönden aylığa aynı zamanda hak kazananlara, müstehak oldukları tarihten itibaren fazla olan aylıkları ödenir."

2. "Madde 99- Emekli, adî malüllük, vazife malüllüğü, dul ve yetim aylığı, son hizmet zammı alanlardan; hiçbir şarta bağlı olmaksızın emeklilik hakkı tanınan vazifelere tayin edilenlerin, aylıklarının tamamı, bu vazifelere tayinleri tarihini takip eden ay başından itibaren kesilir. Ancak hayrat hademesinin aylıkları kesilmez ve kendilerine bu hizmetlerinden dolayı son hizmet zammı da yapılmaz....."

B. Dayanılan Anayasa Kuralı

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin dayandığı eşitlik ilkesini içeren Anayasa'nın 10. maddesi şöyledir.

"MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Erol CANSEL, Yavuz NAZAROĞLU, Güven DİNÇER ve Haşim KILIÇ'ın katılmalarıyla 30.4.1991 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyadaki eksiklikler giderilmiş olduğundan işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esas inceleme evresinde ele alınmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

A- Sınırlama Sorunu

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada sanık Emekli Sandığı iştirakçisi olarak, almakta olduğu emekli aylığı yanında babasından da yetim aylığı almak istemekte ancak 5434 sayılı TC. Emekli Sandığı Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasındaki "bu kanunda belirtilen istisnalar dışında iki yönden aylığa hak kazananların tercih ettikleri aylıkları, sandığa yazılı müracaatları takip eden aybaşından itibaren ödenir. Diğer aylıkları sürekli olarak kesilir" kuralı ise buna engel olmaktadır.

İptali istenen aynı Yasa'nın 99. maddesinin birinci fıkrası ise "emekli, adi mallüllük, vazife malüllüğü, dul ve yetim aylığı, son hizmet zammı alanlardan hiçbir şarta bağlı olmaksızın emeklilik hakkı tanınan vazifelere tayin edilenlerin aylıklarının tamamının bu vazifelere tayinleri tarihini takip eden aybaşından itibaren kesileceğine ilişkin olup sanık emekli aylığı almakta iken emekli hakkı tanınan bir göreve atanmadığından bu kuralın itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanmasından da sözedilemez.

Açıklanan nedenlerle esas incelemenin 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun 94. maddesinin 1. ve 2. fıkraları ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

B- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

5434 sayılı TC. Emekli Sandığı Kanunu'nun iptali istenen 94. maddesinde iki yönden aylığa hak kazananların tercih ettikleri aylıklarının Sandığa başvuruda bulundukları tarihi izleyen ay başından geçerli olarak kendilerine ödenmesi, diğer aylıklarının ise kesilmesi öngörülmektedir.

C- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, dava konusu kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu savıyla iptaline karar verilmesini istemektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinin "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmektedir.

Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa'nın 10. maddesi karşısında geçerli görülemez. Bu mutlak yasak, aynı hukuksal durumda olanlara aynı kuralların uygulanmasını sağlamakta, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını ise engellemektedir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, aynı düzenlemeyi aykırı değil geçerli kılar. Aynı hukuksal durumda bulunanlar için ayrı düzenleme Anayasa'ya aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında yasalara değişik kurallar konulamaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesinden, Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz.

Bu durumda, eşitliği bozduğu ileri sürülen kural, haklı bir nedene dayanmaktaysa ya da kamu yararı amacıyla yürürlüğe konulmuş ise bu kuralın eşitlik ilkesini zedelediğinden sözedilemez.

Ancak, "kamu yararı" ve "haklı neden"in a) ANLAŞILABİLİR b) AMAÇLA İLGİLİ c) MAKUL ve ADİL olması gerekir. Getirilen düzenleme herhangi bir biçimde birbirini tamamlayan, birbirini doğrulayan ve birbirini güçlendiren bu üç ölçütten birine uymuyorsa, eşitlik ilkesine aykırı bir yön vardır denilebilir. Çünkü eşitliği bozduğu öne sürülen kural haklı bir nedene dayanmamakta ya da kamu yararı amacıyla yürürlüğe konulmamış olmaktadır. Başlangıçta var olan uyum içindeki bu koşullar, zamanla aralarındaki bağın çözülmesi halinde de Anayasa kuralına aykırı hale gelebilirler.

Bu açıklamalara göre iptali istenen Yasa kuralı; TC. Emekli Sandığı'nın iştirakçileri ile ilgili olup, farklı sosyal güvenlik kuruluşları olan Sosyal Sigortalar Kurumu ile Bağ-Kur iştirakçileri için değişik düzenlemeler yapılması bu üç sosyal güvenlik kuruluşu iştirakçilerinin farklı hukuksal durumda bulunmaları karşısında eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Bu nedenle sınırlama kararı uyarınca incelenen TC. Emekli Sandığı Yasası'nın 94. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının iptali isteminin reddi gerekir. Üye Servet TÜZÜN bu görüşe katılmamıştır.

VI- SONUÇ

Esas Sayısı : 1991/13
Karar Sayısı : 1992/10

A. 5434 sayılı TC. Emekli Sandığı Yasası'nın değişik 94. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 99. maddesinin birinci fıkrasına yönelik itirazın yalnız 94. maddenin birinci ve ikinci fıkralarıyla sınırlı olarak incelenmesine OYBİRLİĞİYLE,

B. Sınırlama kararı uyarınca incelenen yukarıda belirtilen fıkraların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Servet TÜZÜN'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

19.2.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye	Üye	
Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN	

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1991/13

Karar Sayısı : 1992/10

5434 Sayılı TC. Emekli Sandığı Kanunu'nun itiraz konusu değişik 94. maddenin birinci fıkrasında; "Bu Kanunda belirtilen istisnalar dışında iki yönden aylığa hak kazananların tercih

ettikleri aylıkları, sandığa yazılı müracaatları takip eden aybaşından itibaren ödenir. Diğer aylıkları, sürekli olarak kesilir.", ikinci fıkrasında ise, "Ancak, iki yönden aylığa hak kazananlara müstehak oldukları tarihten itibaren fazla olan aylıkları ödenir." kuralları yer almaktadır.

İşbu düzenleme ile genelde iki yönden emekli aylığı almağa hak kazananlara, sadece fazla olan aylıkların ödeneceğine dair kural getirildiğine göre; burada önemli olan ve açıklığa kavuşturulması gereken husus, tek yönden ödeme yapılabilmesi konusunun Anayasa'da yer alan ilkelere aykırı düşen yönlerinin bulunup bulunmadığı olmaktadır.

Anayasa'nın 60. maddesinde "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilat kurar." denilmektedir.

Kamu hizmeti görevlileri olan memurların, sosyal güvenliği 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 2898 sayılı Kanunla değişik 41. maddesinde yer alan "Emekli, adî malullük ve vazife malullüğü aylıklarının hesaplanmasında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 43. maddesindeki gösterge tablosu ve personel kanunlarındaki ek göstergelerin esas alınacağı" biçiminde hükümle sağlanmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal hukuk Devletidir." denilmekte, 10. maddesinde de herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa ihtiyaz tanınamayacağı belirtilmiş bulunmaktadır.

İtiraz konusu 94. maddenin birinci ve ikinci fıkra hükümleri, iki yönden sosyal güvenlik hakkını kazanan kişilere; Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bak-Kur'da çalışanların bu haktan yararlanmalarına karşın, sadece tek yönden emekli aylığı ödenmesi gibi eşitlik, sosyal güvenlik hakkı ve adalet duygusuyla bağdaşmayan, ayrıcalık getirdiğinden Anayasa'nın 2., 10. ve 69. maddelerine aykırıdır.

Çoğunluğun bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı yolundaki görüşüne yukarıda açıklanan nedenlerle katılmıyorum.

Üye

Servet TÜZÜN